

KUNST EN KLAD

Adviesrapport aanpak en
preventie van graffiti

Bureauonderzoek uitgevoerd door Bureau
Narratief naar de aanpak en preventie van
graffiti.

27 maart, 2021

Narratief⁷
Verhalend Ontwikkelen

Colofon

Bureau Narratief

27 maart, 2021

Auteurs:

M. Boere

L. van Koningsveld

Redactie:

H.E. van Koningsveld

<https://www.narratief.nl/>

info@narratief.nl

De Kern

De Opdracht

Bureau Narratief heeft bureauonderzoek gedaan naar de vraag hoe om te gaan met ongewenste graffiti. Hieronder vindt u de adviezen die uit dat onderzoek zijn gekomen. Eerst samenvattend en in het vervolg van dit rapport meer uitgebreid.

De mensen die graffiti spuiten worden hier graffiteurs genoemd.

Tegenadvies

Drie maatregelen zullen op basis van verkregen inzichten averechts werken op de aanpak en preventie van graffiti. Deze maatregelen worden dus afgeraden (hoewel ze wellicht voor de hand lijken te liggen):

- Volledige onderdrukking (sec repressie),
- Landelijke database aanleggen van graffiteurs (*naming, shaming and blaming*),
- Gedogen.

Over de Maatregelen

Omdat lokale en budgettaire omstandigheden sterk invloed hebben op de gepastheid van de hieronder genoemde maatregelen, adviseert Bureau Narratief de volgende maatregelen naar eigen inzicht toe te passen. Wel hebben sommige maatregelen prioriteit over andere. Daarom zijn de maatregelen onderverdeeld in korte en langere termijn, en daarna geordend a.d.h.v. geschatte effectiviteit. Door de diversiteit in oorzaken en locaties van graffiti is het experimenteren met deze maatregelen de enige manier om zeker te weten welke het best werken.

Korte Termijn Maatregelen

- Legale graffiti-spots aanwijzen.
Kosten: naar uurloon.
- Graffiti direct verwijderen, en daarmee graffiteurs ontmoedigen en gevoel van veiligheid van burgers verhogen.
Kosten: €12,- á €30,- per m2.
- Op belangrijke spots anti-graffiti coating aanbrengen.
Kosten: €10,- á €20,- per m2.
- ... En op die spots ook zichtbaar cameratoezicht ophangen.
Kosten: offerte benodigd, naar schatting €8000,- á €10000,- per camera, afhankelijk van lokale beschikbare bekabeling tot uitleesplaatsen.

Lange Termijn Maatregelen

- Preventief kunstenaars inhuren om muren te beschilderen.
Kosten: naar uurloon.
- Omgeving in het geheel schoonhouden, wat de psychologische aanleiding wegneemt om meer te vervuilen en te bekladden.
- Blokkerende verticale tuinen aanleggen.
Kosten: €150,- á €750,- per m2.
- Reliëf of andere kunst aanbrengen op de muren, wat graffiti bemoeilijkt.
Kosten: naar uurloon.
- Verbinden van graffiteurs om ze uit de schemerwereld uit te nodigen en maatschappelijk bij te dragen.
- Graffiti-workshops organiseren voor de potentiële doelgroep met hetzelfde idee.
- Milieuvriendelijke graffiti (zoals reverse of mos-graffiti) populariseren om de impact te verkleinen.

Inhoudsopgave

Colofon	2
De Kern	3
Introductie	5
Wat u niet moet doen	6
Acute Aanpak	7
Methoden van Verwijdering	9
Kunstenaars	10
Omgeving en Milieuvriendelijke Graffiti	11
Verticale Tuinen, Kunst en Reliëf	12
Workshops en Verbinden	13
Voorbeelden	14
Afsluitend	17
Geraadpleegde Bronnen	18

Introductie

Graffiti

Graffiti is een complex fenomeen met veel verschillende belanghebbenden en uiteenlopende effecten. Graffiteurs variëren van kunstenaars (zoals de Rotterdamse Ox-Alien) en die met een belangrijke politieke stem (zoals de Britse Banksy) tot 'uitgehangen' jongeren die uit verveling monumentale gebouwen en parkbankjes onderklieberen.

Het is daarom vrijwel onmogelijk en zelfs onwenselijk graffiti volledig te verwijderen. Het gaat er dus om hoe er moet worden omgegaan met graffiti, en niet hoe het overal en altijd kan worden tegengegaan. Hiervoor is het nodig om een grens te trekken tussen waar en welke soorten graffiti te verwijderen. Het trekken van deze grens wordt overgelaten aan de uitvoerder, omdat dit sterk afhangt van de lokale situatie.

Onveiligheid en Verloedering

In de graffiti-wereld leven veel graffiteurs een bepaalde gedragscode na die ze gebiedt niet op woonhuizen en personenauto's te spuiten. Daarom wordt graffiti meestal aangebracht op objecten die van de overheid of grote organisaties zijn. Hieronder vallen ook rijdende objecten (zoals treinen) voor een groter 'publiek'.

Ondanks deze gedragscode kan graffiti de buurt ontsieren en verloedering in de hand werken. Over deze ongewenste graffiti:

- Mensen vinden het een doorn in het oog en voelen zich niet veilig in bekladde buurten. (De Rijnpost 2021)
- Door hardnekkigheid brengt herstel vaak hoge kosten met zich mee.

Theoretisch Kader

Het ordelijk en schoonhouden van de omgeving bevordert fatsoenlijkheid. Wanneer een steeg of gebouw vuil of gehavend is, trekt dit meer vuil aan en is de neiging tot vandalisme groter. Dit geldt ook voor graffiti: wanneer er op een plek eenmaal graffiti is gespoten, wordt de drempel om er meer neer te zetten lager.

Het omgekeerde is ook waar: wanneer een plek netjes en schoon is, is de drempel tot vernielzucht en bevuiling hoger.

Dit wordt de *broken windows theory* genoemd, en is het theoretische kader dat de maatregelen ondersteunt. (Kelling en Wilson, 1982)

Onderzoeksmethode

Bureau Narratief heeft uitsluitend bureauonderzoek gedaan, hoofdzakelijk bestaande uit het raadplegen van internetbronnen en gepubliceerde literatuur. Dit is aangevuld met een telefonisch interview met een ervaringsdeskundige in aanpak en preventie van graffiti en het gebruik van het gezonde verstand.

Wat u niet moet doen

Onderdrukking ontlokt tegenkracht

Binnen de graffitiwereld gaat het om het verdienen van respect en aanzien. Dit kun je doen door *kwalitatief* goed werk neer te zetten, of door *kwantitatief* je naam met veel tags (handtekeningen) te verspreiden. Ook voor plaatsen waar veel bewaking is, iets dat lastig te bereiken is qua hoogte of plek krijg je meer aanzien. Het is een omvangrijke subcultuur met zijn eigen gedragscodes.

Bureau Narratief adviseert tegen het totaal onderdrukken of het hard aanpakken van graffiti en zijn makers. Als graffiti nergens meer toegelaten wordt, pak je allereerst een voor veel mensen belangrijke manier af om zich uit te kunnen spreken. Daarnaast is het weinig effectief, omdat graffiteurs dit naar verwachting niet zullen accepteren en er alleen maar meer mensen mee in strijd gaan.

Naming, Shaming and Blaming

Een database lijkt aantrekkelijk en helpend in de aanpak. Het tegendeel is waar. Een landelijke database aanmaken voor graffiteurs in overtreding werkt statusverhogend. De kans is groot dat zij er juist eer aan willen behalen door er deel van uit te gaan maken.

Een gehele subcultuur onderdrukken is om ethische en politieke overwegingen ongewenst, maar dat betekent niet dat er geen grenzen kunnen worden gesteld en bewaakt. Het streven is naar gedeeltelijk gedoogbeleid zodat het gecontroleerd kan voortbestaan, en hiermee de nieuwe generaties inzicht en respect mee te geven waardoor het illegaal, schadelijk graffiti gebruik kan verminderen.

Zoals reeds genoemd in de introductie, moeten de maatregelen op de volgende pagina's dus worden gezien in het kader van de omgang met graffiti, en niet de oplossingen tegen graffiti.

Gedogen

Zoals blijkt uit steden als Berlijn, is er meer nodig dan het slechts verbieden van het spuiten van graffiti. Door te zwakke handhaving zal het genoemde *broken windows* effect optreden en het probleem exponentieel verergeren.

Hoewel er enige tolerantie nodig lijkt voor een effectieve aanpak, adviseert Bureau Narratief tegen het volledig gedogen van graffiti.

"Het is een illusie om te denken dat je graffiti kunt uitroeien. Graffiti zal altijd worden aangebracht, maar dat betekent niet dat je het niet kunt en moet aanpakken. Het is alleen de vraag op welke manier en waar je in wilt investeren." (Vanderveen, in Keus 2010)

Acute Aanpak

Legale graffiti spots

Advies 1: Het aanwijzen van legale graffiti spots is essentieel in de handhaving van graffiti.

In veel steden worden er oppervlakken toegewezen om graffiti te kunnen spuiten, onder strenge voorwaarden. Zo mag het niet aanstootgevend zijn, en geen politieke of religieuze uitspraken of symbolen bevatten. Hoewel dit voor veel graffiteurs veel minder spannend is, vinden zij het wel leuk om samen te komen en iets moois neer te zetten. Wanneer zij illegaal spuiten moet dit toch snel en wordt dit vaak gedaan met weinig mensen. Op deze manier hebben zij een uitlaatklep welke socialer en minder stressvol is. De mogelijkheid om zich te laten zien en zichzelf uit te spreken blijft bestaan en de kunst wordt niet weggehaald.

Dit lijkt echter niet voldoende, omdat de cultuur van graffiti belang lijkt te hebben bij de illegaliteit zelf. Dit zou te maken kunnen hebben met de spanning, maar ook met de politieke status van graffiti als vorm van protest.

Directe Verwijdering

Advies 2: Een effectief antwoord op graffiti is onmiddellijk handelen wanneer er een nieuwe tekening is geplaatst.

Het ontmoedigt de illegale graffiti spuiters wanneer hun creatie er zo snel mogelijk weer af gaat nadat ze er veel tijd, moeite en geld in hebben gestoken.

Dat er veel tijd en moeite in zit, geldt meer voor de grotere tekeningen dan de kleinere letters en symbolen. Toch is het demotiverend voor elke graffiteur dat deze zijn werk gelijk weggepoetst ziet. Bovendien is het niet

goedkoop om een grotere tekening te maken met verschillende kleuren en kan directe actie deze onwelkome kunstenaars beïnvloeden.

Daarnaast is het verwijderen van graffiti belangrijk voor het gevoel van veiligheid van de mensen en het algehele straatbeeld. De locatie en het type graffiti zijn hierbij van invloed: kleine krabbels (*tags*) worden sneller gezien als overlastgevend dan grotere stukken (*throw-ups* en *pieces*); en graffiti op winkels, auto's en huizen blijkt erger te worden gevonden dan graffiti op een *skateramp* in een skatepark. (Vanderveen 2010)

Om het gevoel van veiligheid en netheid te verhogen is het dus van belang om eerst de lelijkste tags weg te halen op plekken waar ze het meest misstaan, en van daaruit te werken naar de grotere schilderijen op plekken waar men er minder last van heeft, zoals de skateparken.

Advies 3: Om dit advies zo goed mogelijk te kunnen bewerkstelligen is het handig om een graffiti meldpunt op te zetten bij de gemeente.

Zo kan er makkelijk en snel gehandeld worden waarbij de juiste informatie meteen bij de juiste personen aankomt. Op deze manier kunnen bewoners ook zelf hun steentje bijdragen aan buurtpreventie. Een systeem van categorisering op type en locatie van de graffiti kan helpen bij het prioriteren en grenzen trekken van welke graffiti wel en niet te verwijderen.

Dit is anders dan het eerdergenoemde *naming, shaming and blaming*, omdat het hier niet gaat om een het in beeld brengen van de 'most wanted'. Het is een praktisch hulpmiddel voor de gemeente om te kijken wat en waar er moet worden schoongemaakt.

Acute Aanpak

Anti-graffiti coating

Advies 4: Anti-graffiti coating aanbrengen op muren is een preventieve methode om herstel van graffiti op gevels te vergemakkelijken.

De coating bestaat in verschillende vormen, is niet zichtbaar en zorgt ervoor dat als er overheen wordt gespoten met graffiti, dit er snel en gemakkelijk weer af kan worden gehaald. De coating zorgt ervoor dat de muur beschermd is tegen het absorberen van verf.

Kosten: €10,- tot €20,- per m².

Cameratoezicht

Advies 5: Meer cameratoezicht op bepaalde plekken is een andere snelle oplossing om graffiteurs te ontmoedigen en op heterdaad te betrappen.

Het is vaak lastig om de identiteit van de graffiteurs vast te stellen daar zij vaak gekleed gaan in zwart met capuchon en sjaal. Desalniettemin is het een goede manier om ze af te schrikken. Als er op veel plekken camera's hangen wordt het toch een stuk minder aantrekkelijk om zomaar even iets neer te zetten. Vooral als hierbij extra verlichting wordt aangebracht met bijvoorbeeld bewegingssensors. Daarnaast is het voor bewoners een prettig idee dat er camera's worden opgehangen op plekken waar ze zich voorheen niet veilig voelden door de uitstraling van de omgeving.

Methoden van Verwijdering

Methoden van Verwijdering

Het snel en effectief verwijderen van graffiti op verschillende objecten hangt af van het soort verf dat is gebruikt en het soort ondergrond waarop is gespoten. De verschillende soorten verf die vaak worden gebruikt zijn acryl, synthetisch, glitter of glow-in-the-dark verf.

De meest gangbare manieren om graffiti te verwijderen zijn zand- en bakpoederstralen, chemische reiniging, reiniging onder hoge druk, reiniging met onderdruk en laseren.*

Zandstralen wordt vaak gebruikt om graffiti van bakstenen muren te verwijderen. Hier moet de achtergrond wel stevig genoeg voor zijn, omdat het schoonmaakmiddel met hoge druk tegen het oppervlak wordt gespoten. Kosten: €12,- per m2.

Bakpoederstralen bestaat uit perslucht met bakpoeder voor een zachte straling op glas waardoor de ondergrond niet beschadigt. Kosten: €10,- tot €20,- per m2.

Chemische reiniging wordt gebruikt om een chemische reactie aan het oppervlak tot stand te brengen waardoor de verf oplost en van de ondergrond loskomt. Tegenwoordig wordt dit gedaan met biologisch afbreekbare middelen. Dit schoonmaakmiddel kan met een borstel worden aangebracht en na inwerken worden schoongespoten met een hogedrukspuit. Dit werkt niet voor alle oppervlakken en kan er zelfs voor zorgen dat het meer kwaad doet aan de ondergrond. Hiervoor moet eerst door een professional gekeken worden welke verf op welke ondergrond is gebruikt. Kosten: €18,- per m2.

Reiniging onder **hoge druk** kan zowel heel heet, op 150 graden, als koud. Door de hoge druk wordt de verf uit de steenlaag gespoten. Kosten: €8,- per m2 voor hete hoge druk, €7,- per m2 voor koude hoge druk.

Reiniging met een **gesloten onderdruk straalsysteem**: door middel van granulaat en onderdruk kan verf uit de ondergrond gezogen worden. Hierbij komen geen afvalstoffen vrij en de ondergrond blijft intact. Afhankelijk van de ondergrond werkt dit beter dan chemisch reinigen. Voor de kosten van deze reiniging zal een offerte moeten worden aangevraagd.

Laseren: reiniging met een vorm van hoge druk werkt niet voor alle oppervlakten omdat de ondergrond te poreus of te oud is. In dit geval bestaat er ook een vorm van laseren wat vaak gebruikt wordt voor monumentale panden. Kosten hiervoor zijn gemiddeld een stuk duurder dan de overige schoonmaakkosten omdat het laseren arbeidsintensief is. Hiervoor zal een offerte aangevraagd moeten worden.

Schaduwverwijderaar is een additioneel schoonmaakmiddel voor graffiti wanneer er na verwijdering van verf nog zogenoemde spook- of schaduwbeelden na zijn gelaten. Schaduwverwijderaar zorgt dat de ondergrond vereffend wordt. Kosten: €9,50,- tot €30,- per m2.

* De begrootte kosten zijn gemiddelden op de daarvoor meest voorkomende ondergrond. De specifieke kosten voor het laten verwijderen van graffiti hangt af van de methode van verwijderen, de ondergrond, het soort verf, de bereikbaarheid en de laagdikte.

Kunstenaars

Kunstenaars inhuren

Advies 6: Om de kunst van graffiti te behouden op een manier dat het voor een buurt acceptabel of zelfs aantrekkelijk is, kan een kunstenaar worden ingehuurd om een schildering te maken.

Zo kunt u zelf van tevoren bekijken wat voor stijl past in een bepaalde buurt en of dit voor een grote groep aantrekkelijk is. Kunstenaars maken vaak mooie grote stukken en dit kan een plek positief doen veranderen. Juist wanneer er zo'n schildering is gemaakt, zullen andere graffitiërs daar niet overheen spuiten uit respect voor het werk. In plaats daarvan kunnen veel mensen hier inspiratie uit halen en verfraait dit het straatbeeld. Voor velen zal de kijk op graffiti veranderen, waaronder ook de jonge onervaren graffitiërs.

Voor het aanbrengen van zo'n kunstwerk zou zelfs een klein evenement mooi kunnen passen, zodat mensen van tevoren weten wat er gaat gebeuren en geïnteresseerden kunnen kijken hoe een kunstenaar te werk gaat.

Door bewoners te betrekken bij een dergelijk project, zien zij de schildering als *hun* muur. In wijken waar het voorheen wemelde van de tags, wordt nu veel minder getagd. Er worden zelfs rondleidingen verzorgd langs de verschillende schilderingen. "Zo geeft graffiti wijken niet langer een slechte, maar juist een goede naam" (Keus 2010).

Het is lastig om de kosten op voorhand te bepalen voor het inhuren van kunstenaars daar de uurtarieven uiteenlopen. Ook de reis- en materiaalkosten verschillen per artiest.

Street Art in Breda. Foto afkomstig van welkominbreda.nl

Omgeving en Milieuvriendelijke Graffiti

Schoon en Netjes

Advies 7: Het aanpakken van fysieke verloedering op de plaatsen waar veel graffiti wordt geplaatst, is een goede stap om graffiti-gebruik te verminderen.

Buurtten netjes en schoon houden valt niet alleen ten deel aan de gemeente, maar ook aan bewoners en ondernemers zelf. Meer verantwoordelijkheid en cohesie voor de eigen buurt en elkaar kan veel veranderen. Zo kunnen er opknappdagen georganiseerd worden en straat-barbecues om mensen samen te brengen.

Ook brengt de aanwezigheid en betrokkenheid van bewoners een natuurlijk gevoel van veiligheid en toezicht met zich mee waardoor illegale praktijken minder snel voorkomen. Daarnaast is samenwerking met woningcorporaties, voor het in het oog houden van het welzijn van de huurders en de gebouwen, en de politie, voor het in stand houden van een veilige omgeving, essentieel. Het opknappen van onooglijke stukken van een wijk en het veilig maken hiervan, vergt een integrale aanpak onder deze partijen.

Reverse Graffiti. Foto afkomstig van urbanpublicity.nl

Milieuvriendelijke graffiti

Advies 8: In de wetenschap dat graffiti niet volledig zal verdwijnen uit de maatschappij, en kunst voor velen een uitlaatklep is voor het dagelijkse leven, is een zachte manier om graffiti gebruik tegemoet te komen het populariseren en beschikbaar maken van milieuvriendelijke graffiti.

Clean of reverse graffiti is een manier om teksten of tekeningen te creëren door vuil juist weg te halen van een niet schoon of verkleurd oppervlak.

Zie het als een tekening maken met je vinger op een vuil autoraam. Op plaatsen waar veel verkeer is worden oppervlakken sneller vuil, en blijven dit meestal ook lang, waardoor het voor artiesten juist interessant is om zonder verf kunst te maken. Dit kost weinig en is milieuvriendelijk. En mocht het weer verwijderd moeten worden is dit een goede reden om de omgeving schoon te maken.

Een andere vorm van milieuvriendelijke graffiti is 'mos' graffiti waar er letterlijk verf gemaakt wordt van mos. Dit is geheel groen (milieuvriendelijk) en is gemakkelijk weer te verwijderen.

Ook bestaat er graffiti van kalk of zand, dit kan zelf aangeschaft worden. Dit is geen permanente graffiti en blijft enkele dagen tot weken zichtbaar. Het kan er makkelijk afgehaald worden en kost €7,- tot €8,- per spuitbus.

Verticale Tuinen, Kunst en Reliëf

Verticale Tuinen

Advies 9: Een duurzame oplossing tegen graffiti op muren zijn groene gevels, ofwel verticale tuinen.

Omdat graffiti niet overal opgelost hoeft te worden met graffiti, zijn er ook een aantal andere opties die de buurt kunnen verrijken.

(Klim)planten of mossen laten groeien, of planten op de gevels van gebouwen of geluidswanden zorgt voor een totale groene dekking van het oppervlak waardoor er eenvoudigweg geen plek is voor graffiti. Daarbij komt dat dit een duurzame en milieuvriendelijke aanpak is. Vogels en insecten kunnen hiervan leven, verkoeling zoeken in de zomer en beschutting bij slecht weer. Het zorgt daarbij ook voor een betere luchtzuivering in de wijk, betere isolatie voor gebouwen bij extreme temperaturen en is het prettig om naar te kijken.

Verticale tuinen absorberen veel water bij regenval waardoor afwateringsystemen minder belast worden. Met een watersysteem hoeft er niet meer naar worden omgekeken.

Los van het feit dat het voordelig is voor dieren en mensen buiten en binnen, kan het ook het pand in waarde laten stijgen. Duurzame panden hebben lagere exploitatiekosten en stijgen in toekomstwaarde. Het BREEAM (Building Research Establishment's Environmental Assessment Method) wordt gebruikt om de duurzaamheid van een gebouw te bepalen, en het hebben verticale tuinen is een van de criteria. Daarbij komt dat tegenwoordig keurmerken zoals het WELL Building Standard gericht zijn op de gezondheid en welzijn van gebruikers van gebouwen. Een groene gevel is een positieve eigenschap van een gebouw en wordt in de certificering meegenomen.

Kosten: €150,- tot €750,- per m². Een exacte prijs zou d.m.v. een offerte berekent moeten worden en ligt aan het soort gevel, gebouw, grootte oppervlak en wat voor soort planten erin zouden moeten groeien.

Over het algemeen bestaan verticale tuinen uit mos of andere groene planten die goed tegen alle weersomstandigheden kunnen. Om extra creatief uit te pakken zou er in overleg de onderste twee meter van een verticale tuin, kleine groenten of kruiden geplant kunnen worden. Dit brengt de buurt met iets kleins samen omdat dit door bewoners zelf onderhouden en geplukt kan worden.

Verticale Tuin. Foto afkomstig van nationalgeographic.com

Andere vormen van kunst en reliëf

Advies 10: Om graffiti tegen te gaan op bepaalde aantrekkelijke plekken hiervoor, kan er ook gekeken worden naar andere vormen van kunst en reliëf.

Deze meestal mistroostige en hachelijke plaatsen kunnen door andere soort kunst zoals mozaïek, een stuk tekst of gedicht of driedimensionaal kunstwerk aantrekkelijk gemaakt worden. Meer reliëf of driedimensionale vormen in oppervlakten zorgen ervoor dat het moeilijker is iets te spuiten. Plus, zoals al eerder gezegd, moet wederzijds respect ervoor zorgen dat andermans kunst niet onder geklad wordt.

Workshops en Verbinden

Workshops

Advies 11: Voorlichting geven over graffiti, over de kunst en cultuur maar ook over de negatieve gevolgen van roekeloos graffiti spuiten kan ongewenste graffiti verminderen en gedrag positief beïnvloeden.

Hiermee kunt u de jongeren betrekken op een manier waarop het voor iedereen in de samenleving loont. Het kan veel beginnende graffitiërs inzicht geven in de normen en waarden van zowel de graffiti kunst als die van hun omgeving. In plaats van het onderdrukken van graffiti, is de insteek dat jeugd zich kan ontwikkelen en de kans krijgt om van zogenoemde 'toys' in 'pros' te veranderen, van beginneling naar kunstenaar.

Dezelfde kunstenaars die interessante nieuwe *murals* (grote muurschilderingen) in de buurt creëren, kunnen gevraagd worden deze workshops te geven. Dit kan interessant zijn voor volwassenen, maar vooral voor jongeren die opkijken tegen deze rolmodellen. Zo kan kunst, cultuur en respect op een leuke manier bijeen komen en overgedragen worden. Zo'n workshop moet natuurlijk niet iets verplichts zijn, maar juist leuk, cool en uitdagend. Hiervoor is het des te belangrijker dat ze worden gegeven door de juiste personen.

Deze workshops kunnen gegeven worden op een daarvoor aangewezen plek, op scholen tijdens kunstvakken, of als een extra cursus dag. Ook zou het lucratief zijn als jeugdzorg en andere opvangcentra betrokken worden.

Voorbeelden

Blind Walls Gallery Breda

Blind Walls Gallery heeft in Breda het museum op straat ontwikkelt. Graffiti kunstenaars hebben meer dan 90 muurschilderingen in de stad aangebracht welke verhalend zijn over Breda zelf. Ze laten het heden, verleden en toekomst zien van de stad. Hun doel is om een nieuw stadsgezicht te creëren, niet doordat er overal met graffiti wordt gespoten maar vooral doordat mensen roekeloos fietsen plaatsen tegen muren die beschermd zouden moeten blijven, en de die steegjes als openbaar toilet worden gebruikt. Ook willen ze Breda cultureel gezien op de kaart te brengen. Ze combineren street art met cultureel erfgoed, wat zich onderscheid van steden met alleen street art. Ze werken onder andere samen met de gemeente, woningcorporaties en vooral veel met het stadsarchief.

De Blind Walls Gallery onderscheidt street art, kunstwerken van professionele artiesten, van graffiti, welke kan worden gespoten door alle amateurs, mooi en minder mooi. Ze ondervinden dat door mooie murals te maken, andere graffitiërs hier niet overheen spuiten. Waar mensen illegaal graffiti neerzetten wordt er vaak wel door rivaliserende crews over elkaars kunst heen gespoten.

De mensen van Blind Walls Gallery gaan als volgt te werk: Vanuit de gemeente hebben zij een potje met subsidie dat ze kunnen besteden. Zelf gaan ze op zoek naar een interessant of mooi verhaal dat ze willen vertellen of doen research naar een bepaald gebouw met een opmerkelijke achtergrond. In samenwerking met het archief kunnen ze alle informatie bij elkaar verzamelen en op basis van hun verhaal zoeken ze een artiest die in een bepaalde stijl dit verhaal kan uitbeelden.

Ook zorgen zij voor meer legale plekken voor graffiti waar zij op jacht gaan naar mensen die muren willen doneren. Deze legale plekken zijn voor alle graffitiërs toegankelijk, maar hiervoor moeten ze wel van tevoren reserveren.

Momenteel zijn ze bezig met het opbouwen van workshops en proberen zij ook de jeugd te betrekken in projecten. Zo hebben ze bijvoorbeeld met jeugdwerk Surplus nieuwe graffiti kunstwerken gemaakt op iets dat al eerder is bespoten met minder 'mooie' graffiti. Dit moet het bekladden tegengaan en leert de kinderen een ander beeld van kunst en klad te zien.

Eindhoven Strijp-S

Een goed voorbeeld van een wijk dat is opgeleefd door kunst in de vorm van graffiti is het oude bedrijventerrein Strijp-S in Eindhoven. Eerder waren de fabrieken in dienst van Philips en waren er geen permanente bewoners.

Tegenwoordig zijn er in de fabriekspanden open ateliers en zijn de muren gekleurd met verschillende kunstwerken van graffiti. Het is een hippe, creatieve buurt geworden waar veel mensen op afkomen. Er zijn ruim voldoende uitgaansgelegenheden en restaurantjes en oogt mede door de graffiti erg modern.

Voorbeelden

Rotterdam Rewriters

De Rewriters in Rotterdam maken zich hard voor graffiti en street art en willen onbekende kunstenaars de kans geven zich te laten zien en hun werk in de buitenlucht vorm te laten geven. Zij openen, net als in Breda, legale muren waar je voor kunt reserveren. Doordat er steeds meer street art in Rotterdam wordt gecreëerd organiseren zij wandeltours door de stad om dit ook allemaal te kunnen bewonderen.

Bepaalde wijken zijn hierdoor aantrekkelijker geworden voor zowel bewoners als toeristen. Het internationale street art festival POW!WOW! vindt sinds 2018 ook in Rotterdam plaats waar duizenden internationale street artists en graffitiurs aan hebben bijgedragen in 17 verschillende steden. Daarnaast geven de Rewriters ook workshops met diverse street art professionals van het *costumizen* van kleding en tassen tot ministeck en muurschilderingen.

België

In Luik, Jemeppe, Brussel en Gent zijn veel fraaie muurschilderingen te vinden. In Luik en Jemeppe zijn er veel fabrieken gesloten en kregen de steden een stoffige en mistroostige aanblik. Door de street art zijn veel gebouwen opgefleurd en is het voor inwoners en toeristen leuk om langs te wandelen. Natuurlijk zijn er hier ook nog steeds delen met minder mooie tags, maar over het algemeen doen kunstenaars hun best om van de steden iets moois te maken. Ook beelden de murals stukken uit de geschiedenis van de stad uit waardoor het een extra laag betekenis toevoegt aan de gevels.

Duitsland

Een sprekend voorbeeld van street art in internationale steden is Berlijn. De bekendste street art is de East Side Gallery. Het restant van de Berlijnse muur is bijna in zijn geheel beschilderd. Niet alleen de muur zelf maar ook de kunst hierop laat mensen stilstaan bij de verdeling van Berlijn in het voormalige Duitse Democratische Republiek tijdens de koude oorlog, en het ijzeren gordijn. In 2016 is de muur opnieuw beschilderd en staan er tegenwoordig hekken voor de kunstwerken.

Graffiti lijkt te worden gedoogd door de handhaving in Berlijn. Hierdoor is het een goed voorbeeld geworden van een stad dat totaal is volgespoten met graffiti, kunst én klad. Het wordt zelfs *"the street artists playground"* genoemd, wat een gedoogbeleid aangeeft dat uiteraard ook geldt voor de minder artistieke graffitiurs.

Berlijn. Foto afkomstig van blog.artweekenders.com

Voorbeelden

Spanje, Valencia

Valencia is door de vele kunstwerken een openluchttheater geworden over de jaren. In het centrum vind je in ieder geval één kunstwerk per straat en je kunt er street art tours boeken. Vooral in de wijk El Carmen vind je de meest uiteenlopende kunst van kleine werken tot grote murals.

Een aantal jaren terug was dit een bekende achterstandswijk en scheen het niet veilig hier rond te dwalen, maar tegenwoordig is dit heel anders. Vooral de graffiti heeft de wijk doen opleven waar het nu zelfs bekend om staat. El Carmen is een goed voorbeeld van het opknappen van een verloederde wijk door middel van kunst. Valencia heeft een crew van bekende kunstenaars die deze schilderijen door de stad heen maken.

Mural in El Carmen. Foto afkomstig van theculturetrip.com

Afsluitend

Verantwoording

Tijdens dit bureauonderzoek is gebleken dat er weinig wetenschappelijk onderzoek is gedaan naar de aanpak en preventie van graffiti. Daarom zijn de adviezen, naast op het gezonde verstand, voornamelijk gebaseerd op reeds bedachte aanpakken, aanpak van soortgelijke problematieken en voorbeelden uit de praktijk.

Daarnaast heeft Bureau Narratief zich ingelezen in een al in werking gestelde Graffiti Prevention Education Program in Australië, een paper van Gabry Vanderveen en Funda Jelsma, en een interview met Vanderveen welke veel van onze adviezen betuigen.

Ook is er, zoals in de inleiding genoemd, contact opgenomen met een ervaringsdeskundige in de aanpak en preventie van graffiti in Breda. Er is gesproken met Rowan Graafland van de Blind Walls Gallery over de aanpak van verloedering door gemakzucht en graffiti, de impact van professionele muurschilderingen (iets wat zij street art noemen) over losse graffiti, het sturen en controleren van graffiti gebruik en het betrekken van jongeren in deze zaak. Voor meer details kan er contact worden opgenomen met Dennis Elbers, oprichter en directeur van Blind Walls Gallery.

Geraadpleegde Bronnen

Anti Graffiti. Per 20 maart, 2021. www.anti-graffiti.nl.

The Atlantic. "Broken Windows." Per 20 maart, 2021.
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>.

CCI Insights. "Creative ways to deal with graffiti." Per 23 maart, 2021.
<https://insights.ccinsurance.org.au/property-assets/creative-ways-deal-graffiti/>.

Central Park Concepts. Per 20 maart, 2021. <https://www.centralparkconcepts.nl/>.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Per 20 maart, 2021.
<https://hetccv.nl/>.

The Channels. "Public art is a creative solution to vandalism, supports local culture." Per 23 maart, 2021. <https://www.thechannels.org/opinion/2020/02/28/public-art-is-a-creative-solution-to-vandalism-supports-local-culture/>.

Cleanadvertising. Per 20 maart, 2021. <http://www.cleanadvertising.nl/>.

Colombini, Alain. "The duality of Graffiti: is it vandalism or art?" CeROArt, HS (2018). DOI: <https://doi.org/10.4000/ceroart.5745>.

Graafland, Rowan. Blind Walls Gallery. Telefonisch interview op 12 februari, 2021.

Keus, Robby en Gabry Vanderveen. "De ene graffiti is de andere niet." Secondant 24, no. 1 (februari 2010): 30-33. https://ccv-secondant.nl/fileadmin/w/secondant_nl/archief/Secondant2010_1.pdf.

Mavro. Per 20 maart, 2021. www.mavro-int.com.

Geraadpleegde Bronnen

NSMC. "Reducing graffiti vandalism." Per 23 maart, 2021.
<https://thensmc.com/resources/showcase/reducing-graffiti-vandalism>.

Omroep Gelderland. "Graffiti drijft Spijkerkwartier weer tot Wanhoop." Per 20 maart, 2021. <https://www.omroep gelderland.nl/nieuws/2146085/Graffiti-drijft-Spijkerkwartier-weer-tot-wanhoop>.

Politie. "Cameratoezicht." Per 20 maart, 2021.
<https://www.politie.nl/themas/cameratoezicht.html>.

Project for Public Spaces. "Preventing Graffiti." Per 23 maart, 2021.
<https://www.pps.org/article/graffitiprevent>.

Rewriters 010. "Rotterdam Street Art Route." Per 20 maart, 2021.
<https://rewriters010.nl/rotterdam-street-art-route-rsar/>.

De Rijnpost. "Is Graffiti Kunst of Vandalisme?" Per 20 maart, 2021.
<https://www.rijnpost.nl/nieuws/algemeen/977710/is-graffiti-kunst-of-vandalisme->.

Tuinadvies. "Verticaal Tuinieren Kostprijs." Per 20 maart, 2021.
https://www.tuinadvies.nl/artikels/verticaal_tuinieren_kostprijs.

Vanderveen, Gabry en Funda Jelsma. "Eindrapportage: Graffiti in Beeld." Leiden: Instituut voor Strafrecht & Criminologie, 2010.

De Verticale Tuinman. "Brochures en Prijzen." Per 20 maart, 2021.
<https://www.deverticaletuinman.nl/brochures-prijzen/>.

